

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Наименование на специалността – **КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ**

1.2. Продължителност на обучението – **3 години**

1.3. Изисквано базово образование за допускане до обучение по специалността – завършено висше образование по ПСИХОЛОГИЯ (КЛИНИЧНА или КОНСУЛТАТИВНА) на образователно-квалификационна степен „магистър”

1.4. Общи положения -

Програмата е предназначена за специализация на психолози в областта на здравеопазването по професията „КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ”. Тя се стреми да отговори на новите потребности и промени в професията и разбирането за професионалната роля на клиничния психолог в здравеопазването, грижите за развитието на индивидите и благополучието на общността.

Диагностично-експертната, консултативната и терапевтичната дейност на клиничните психолози подпомага на индивидите и групите в намирането на адаптивни решения в ситуации на житейски затруднения, като телесната и психична болест. Клиничната психология е професия, която има за свой предмет психичния свят на човека, неговото поведение и взаимодействие с обкръжаващата среда, адаптацията и нейните нарушения.

Философията на програмата се основава на съвременните теории в психологията, клиничната практика и психотерапия. Тя застъпва разбирането, че всяко сложно психично явление може да се разбере като се изследва произхода, развитието и промяната му в контекст; самият индивид не е непроменима даденост, а процес и промяна, винаги в динамични отношения с общността; индивидуалното поведение може да се разбере и обясни в конкретните интерактивни системи, които се състоят от много нива и измерения.

Професията „клиничен психолог” се развива в тясно сътрудничество с другите “помагачи професии” в областта на психиатрията - обща медицинска практика, клинична социална работа, психиатрично сестринство и работи в мултидисциплинарните екипи на здравеопазването. Тя е свързана с въвеждането на психологични модели за интервенция в медицината, като психологично подпомагане, съветване, консултиране, психотерапия и психотерапевтични интервенции в криза.

2. ОСНОВНА ЦЕЛ на тригодишното обучение е да подготви клиничните психолози да извършват широк кръг от психологични и клинични услуги и да провеждат изследователска дейност в области на здравето, здравното поведение, болестите, боледуването и грижите за пациентите на съвременно професионално ниво.

2.1. . ИЗИСКВАНИЯ КЪМ ПРОФЕСИОНАЛИСТА КЛИНИЧЕН ПСИХОЛОГ :

1. Да формира професионални **нагласи и умения** за използване на своите познания и личностов потенциал във професионалните отношения с пациента/клиента.

2. Да притежава систематизирани **знания** в областта на:

- съвременните направления в клиничната психология - психодинамично, когнитивно; поведенческо; позитивно; хуманистично; системно;
- психопатологията на психичните процеси и нарушенията на поведението при психичните и телесни заболявания;

- интервюиране; изграждане на формулировка по случай и стратегии за психологични интервенции;
- психодиагностичните тестове и методи за изследване на когнитивните процеси и личността;
- провеждането на изследователска работа;
- кризисна интервенция;
- основните съвременни школи и методи на индивидуалната, семейна и групова психотерапия.

3. Да развие и владее необходимия минимум от **професионални умения**:

- умения за провеждане на оценъчно интервю и съставяне на формулировка на проблема;
- умения за прилагане и интерпретация на психологичните тестове и методи за изследване на психичните процеси и поведенчески прояви; изготвяне на заключение;
- умения за провеждане на научни изследвания - планиране и организация на изследване и статистическа обработка на данни;
- умения за провеждане на трудова и съдебна експертна дейност;
- умения за прилагане на методи за психотерапевтична и консултативна работа на индивиди, семейства и групи;
- умения за прилагане на кризисни интервенция;
- умения за психологична подкрепа и съветване;
- умения за провеждане на основни психотерапевтични методи в една от основните психотерапевтични школи;
- умения да работи в мултидисциплинарен екип.

3. ОБУЧЕНИЕ ПО СПЕЦИАЛНОСТТА КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ

Съдържанието на програмата е съобразено със състоянието на професията клинична психология у нас, подготовката на преподавателите, потребностите на психиатричната реформа и изискванията за хуманизиране на медицината.

Програмата се основава на теоретико-практически модел на обучение. Основно място заемат модулите на клинична практика, в която специализантите работят в клиничните бази под супервизия на обучители клинични психолози, психотерапевти и психиатри.

Екипът от преподаватели носи отговорност за качествено провеждане на програмата и за нейното усъвършенстване във времето чрез периодична преоценка на нейното съдържание, хорариум и консултиране с чуждестранни експерти в областта на клиничната психология.

3.1. ПРОГРАМАТА ПОКРИВА СЛЕДНИТЕ ПРЕДМЕТНИ ОБЛАСТИ:

1. Психология на здравето. Психологична работа за утвърждаване на здраве.
2. Психопатология на психичните процеси; разстройства на личностовото развитие при соматични, психични заболявания; нарушена социална адаптация на индивидите.
3. Основни психични проблеми на нозологията, динамиката на боледуване и лечението на болестите.

4. Психосоматична медицина. Психични проблеми при соматични заболявания и тяхното лечение.
5. Психотерапия.
6. Психотерапевтични интервенции в криза.
7. Психологични проблеми и работа в соматичната медицина, психосоциални интервенции, психологична терапия и подпомагане при хронични телесни и летални заболявания.
8. Психодиагностика на психичните процеси, личността и поведението на боледуване.
9. Трудова и съдебна експертизи
10. Психологични разстройства в детска и юношеска възраст.
11. Психологично консултиране при проблеми на възрастовото съзряване, житейски кризи и боледуване.
12. Психологично консултиране на индивиди и семейства.
13. Групова динамика и групова терапия.

3.2. Учебен план по модули

МОДУЛ: Теоретична подготовка -	180ч.
МОДУЛ: Личен опит -	150ч.
МОДУЛ: Клинична практика -	1350ч.
МОДУЛ: Клинична супервизия –	60ч.

Първа година

МОДУЛ: Лично развитие в група за собствен опит.

МОДУЛ: Теоретични семинари с колоквиуми:

1. Психични болести - Афективни разстройства. Шизофрения. Неврози и личностови разстройства. Въведение в психофармакологията. Биологични фактори в клиничната психология.

2. Психодиагностика - Психологичното изследване в клиничната практика. Психопатологичните разстройства на когнитивните процеси и личността. Невропсихология. Проект за изследователска работа.

МОДУЛ: Клинична практика - 450 часа в психиатрични клиники (за остри и гранични психични заболявания; съдебно- психиатрична клиника).

МОДУЛ: Клинична супервизия - 20 часа

Втора година

МОДУЛ: Теоретични семинари с колоквиуми:

3. Детско-юношеска възраст - психологични и психопатологични проблеми. Психологично консултиране и психотерапия.

4. Психология на здравето и боледуването- Културални особености на нагласите, здравните убеждения и моделите на боледуване. Стрес, поведенчески модели на справяне при здраве и болест.

МОДУЛ: Клинична практика - 450 часа в детско психиатрично отделение и детско отделение за извънболнична помощ; и в соматични отделения (кардиологично, онкологично, хемодиализа, неврологично, педиатрично)

МОДУЛ: Клинична супервизия 20 часа

Трета година

МОДУЛ: Теоретични семинари с колоквиуми

5. Психотерапия - Психотерапевтични школи и методи при психични и соматични заболявания. Кризисни интервенции.

6. Психологично консултиране – Консултиране на индивиди в отговор на интерперсонални проблеми не изискващи клиничен контекст- при нарушения в социалната адаптация, зависимости, агресивно поведение, злоупотреби, социално неравностойна позиция, инвалидизация.

МОДУЛ: Клинична практика - 450 часа в психиатрична или соматична клиника, психосоциален център или служба за психологично консултиране и психотерапия.

МОДУЛ: Клинична супервизия - 20 часа

3.3. КОМПОНЕНТИ НА ОБУЧИТЕЛНАТА ПРОГРАМА:

Обща част

ПЪРВИ МОДУЛ: Теоретична подготовка - 180ч

Теоретичната подготовка се постига чрез участие в 6 базови и 2 избираеми тематични семинара (всеки семинар съдържа по 12 часа, общо 96 часа), завършващи с конференция (8 по 4ч.=32 часа), самостоятелна работа с литература и изготвяне на реферат (30 часа) и консултации от преподавателите (20 часа).

Семинарите се провеждат по време на два учебни семестъра в годината - летен и зимен. За всеки теоретичен модул има отговорен преподавател от Катедрата по психиатрия, който дава консултации, модерира семинара и дава обратна връзка за постигнатото равнище на усвояване и осмисляне на теоретичния материал.

Шестте теоретични семинара завършват със задължителни колоквиуми, в които специализантът е оценяван от комисия.

Задължителни семинари :

1. Психични болести - Афективни разстройства. Шизофрения. Органични разстройства. Неврози, свързани със стрес и личностови разстройства. Психични и поведенчески разстройства при зависимости, свързани с физиологични разстройства и соматични фактори. Умствена изостаналост, разстройства на развитието. Въведение в психофармакологията. Биологични фактори и психосоматични връзки в клиничната психология.

2. Психодиагностика – Интервюиране, наблюдение и психологични тестове и проективни методи за изследване на когнитивните процеси, интелект и на личността. Провеждане на изследване по модела “оценка на случай”, изготвяне на заключение и формулировка по случай базиран на конкретна психологична парадигма. Невропсихология в клиничната практика. Изготвяне на проект за изследователска работа в област от клиничната психологична практика.

3. Детско-юношеската възраст – Психологични и психопатологични проблеми. Психологично консултиране и психотерапия.

4. Психология на здравето и боледуването - Културални особености на нагласите, здравните убеждения и моделите на боледуване. Стрес, поведенчески модели на справяне при здраве и болест. Кризисна интервенция.

5. Психотерапия - Психотерапевтични школи и методи при психични и соматични заболявания. Психотерапевтични интервенции в криза.

6. Психологично консултиране и психологична терапия – Консултиране на индивиди в отговор на интерперсонални проблеми не изискващи клиничен контекст-при нарушения в социалната адаптация, зависимости, агресивно поведение, злоупотреби, социално неравносътйна позиция, инвалидизация. Работа в мултидисциплинарен екип в здравеопазването.

Избираеми семинари :

1. Проективни личностови тестове при психосоматични разстройства и нарушения в социалната адаптация.
2. Разстройства на адаптацията и риск за разстройство на здравето при психосоциални и икономически обстоятелства
3. Съвременни невропсихологични тестови в клиничко-психологичната практика.
4. Психологична оценка на видовете риск при психични заболявания и нарушения на социалната адаптация. Изготвяне на експертна оценка. Професионални стандарти и отговорности.
5. Интервюиране на пациент, психологични теории за специфика на комуникацията пациент-психолог (лекар, психотерапевт); защитни механизми и работа с тях;
6. Психологични теории за връзката терапевт - пациент, равнища на психотерапевтична връзка, партниращо поведение, подкрепа, защита, работа под супервизия.
7. Наблюдение и оценка на невербалното поведение на изследваните в клиничната практика и психологичната терапия.
8. Изследователски проект - дизайн, статистически методи, провеждане и обобщение. Методики прилагани в изследователски проект.
9. Въведение в психофармакологията. Съчетаване на медикаменти с психологична терапия. Професионални стандарти и отговорности.
10. Клиничният психолог в мултидисциплинарния екип на медицинската практика. Изграждане на екипа, роли, отговорности, професионални и етични стандарти на работа.
11. Психологична експертиза, психологична оценка на риска и планиране на интервенции.
12. Психодиагностиката и съвременните подходи на психологично подпомагане, консултиране и терапия при подрастващи с разстройства на развитието и социалната адаптация.
13. Психосоматична зависимост – психологични школи, модели на психологична терапия и консултиране.
14. Съвременни психотерапевтични подходи на работа при телесните и психични заболявания.

С п е ц и а л и з и р а н а ч а с т

ВТОРИ МОДУЛ - Лично развитие - 150 часа

Капацитетът за себе-познание и себе- разбиране е важен аспект на професионалното развитие на клиничния психолог. Основна цел на този модул е придобиването на чувствителност към динамиката на процесите на взаимодействие между клиента/пациента и клиничния психолог; формиране на нагласи към проблемите на психичното здраве и болест; нагласи за приемане и партниране на лица с психични проблеми, соматични увреждания и трайно инвалидизиране.

Методи на работа: Участие в групи за собствен опит провеждани с интеракционни, динамично ориентирани, когнитивно-поведенчески, психодраматични, позитивна психотерапия и други методи на съвременната психотерапия.

ТРЕТИ МОДУЛ: Клинична практика-1350 часа

Клиничната практика като компонент на обучението дава възможност за интегриране на теорията с практиката и се осъществява при системно и непосредствено взаимодействие с преподавателите-наставници. Тя осигурява клинична база и пациенти за прилагане, обработка и интерпретиране на когнитивните и личностови тестове. Наставниците предоставят възможности за провеждане на терапевтична работа с пациенти/клиенти като подпомагат процесите на изграждането работен съюз, формулирането на работната хипотеза, определяне на психологични цели, избора на терапевтичен подход и мониториране на резултата. Специализантът получава възможност да наблюдава работата в различни клинични (психиатрични и соматични) отделения, да участва в работата на различни мултидисциплинарни екипи и да обсъжда своя опит с наставник. Клиничната практика има задължителни часове в продължение на три месеца от всеки семестър по пет часа дневно или общо за тригодишното обучение 1350 часа.

ЧЕТВЪРТИ МОДУЛ: КЛИНИЧНА СУПЕРВИЗИЯ - 60 часа

Клиничната супервизия е неотменен обучителен компонент, който се предоставя на специалистите в областта на психичното здраве. Формирането на професионалната роля изисква продължителна и системна обратна връзка и подкрепа от опитен специалист. Целта е супервизията да води към формиране на себе-рефлексивна позиция, да повишава чувствителността и разбирането на собствените реакции спрямо предизвикателствата на клиничната работа.

Изискванията са специализантът да има супервизия за общо 6 пациента с по 10 сесии – 60 часа супервизия. Обсъжда се връзката с пациента, личните преживявания и затруднения.

Обучителят “наставник” и “супервайзера” се определят по реда на чл.15 от Наредба № 34 от 2006 г..

При изпълнение на учебната програма специализантът получава атестат от ръководителя на специализацията, след което полага държавен изпит според изискванията на Наредба № 34 от 2006 г. за придобиване на специалност в системата на здравеопазването.

4. К О Н С П Е К Т ЗА СПЕЦИАЛНОСТ ПО КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ

Въведение в клиничната психология

1. История, предмет и задачи на клиничната психология
2. Клиничната психология в полето на здравеопазването – промоция на здраве, подкрепа при боледуване, психологична рехабилитация и ресоциализация при физически и психични заболявания, инвалидизиране и социална дезадаптация
3. Основни психологични направления, които са свързани с теорията, практиката и научните изследвания в клиничната психология
4. Клиничният психолог като част от мултидисциплинарния екип в системата на здравеопазването

Психопатология и нозология на психичните заболявания

5. Международни класификации за психични заболявания и разстройства на личностовото развитие и социална адаптация – МКБ X; DSM IV;
6. Органични психични разстройства
7. Афективни разстройства
8. Шизофрения, шизотипни и налудни разстройства
9. Психични и поведенчески разстройства при употреба на психоактивни вещества
10. Невротични разстройства свързани със стрес, соматоформни разстройства
11. Разстройства на поведението свързани с физиологични и соматични фактори
12. Личностови разстройства
13. Умствена изостаналост
14. Разстройства на развитието и поведението в детско-юношеска възраст
15. Психосоматична зависимост при боледуване – школи и психологична терапия
16. Лица с разстройств на адаптацията и в риск за разстройство на здравето при психосоциални обстоятелства
17. Психофармакология

Психодиагностика

18. Интервюирането в психологичното изследване – фази на водене на интервю; модели на комуникацията пациент/психолог; процес и съдържание на комуникацията; разпознаване на защитните механизми и работа с тях в интервюто; невербалното поведение в комуникацията; модели на неефективно интервюиране;
19. Провеждане на психодиагностична оценка по случай – планиране и провеждане; стандарти на професионална работа; специфични изисквания при изследването на деца и юноши;
20. Изграждане на формулировка по случай спрямо психологична парадигма на интерпретация. Изграждане на стратегия за психологична интервенция. Изготвяне на психологично заключение.
21. Клинико-психологични методики за изследване на когнитивните процеси.
22. Клинико-психологични методики за изследване на интелект
23. Психологични въпросници при изследване на личността
24. Проективни тестове за изследване на личността

Психологични теории в клиничната психология

11. Психодинамично направление:

- приносът на Фройд – теория за нагоните; теория за детската сексуалност; структурната теория; теория за защитните механизми
- приносът на Юнг, Адлер, Фром, Хорни, Коухут и др.
- приносът на школата на “обектните отношения” – Мелани Клайн, Уиникът, Боулби и др.

25. Хуманистично направление

26. Поведенческо направление

27. Когнитивно направление

Психотерапия, психологично консултиране, психологична рехабилитация и подпомагане

28. Кризисна интервенция

29. Изисквания и принципи на терапевтично поведение – комуникация, пренос, неутралност, автентичност, емпатия

30. Промоция на здраве – цели, задачи, принципи, междуинституционално сътрудничество

31. Психологично консултиране и подпомагане при соматични заболявания, инвалидизиране и летални заболявания

32. Психодинамично ориентирана психотерапия

33. Когнитивно-поведенческа психотерапия

34. Позитивна психотерапия, рационална психотерапия; екзистенциално, хуманистично ориентирана психотерапия

35. Индивидуално консултиране и психотерапия

36. Семейна и фамилна психотерапия

37. Групова психотерапия

38. Психологично консултиране и психотерапия при нарушения в развитието на деца и юноши

39. Психологично консултиране и подпомагане при боледуване в късна възраст

40. Психологична експертиза - принципи, изготвяне на експертиза, видове експертиза, оценка на видове и степени риск

41. Психологично консултиране и психо-социална рехабилитация при нарушения на социалната адаптация, правонарушения, зависимости

ПРЕПОРЪЧВАНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Аммон Г. - Психосоматическая терапия, "Речь", Санкт-Петербург, 2000
2. Алексиева Е. - Рисунките в психологичното изследване на личността С., Универ. Изд. "Св. Кл. Охридски" 2000
3. Атанасов Н. - Теории за психичното развитие в психоанализата, Акад. Изд. "проф. М. Дринов", С., 2002
4. Балинт М. – Лекарят, неговият пациент и болестта, Фонд. "Невронауки и поведение", С., 1997
5. Бейтсон Г. – Екология разума, Изд. "Смысля", М., 2002
6. Бекр А., А. Рали, Б.Шо, Г. Емери – Когнитивная терапия депресии, "Питер", Санкт-Петербург, 2003
7. Бил О`Ханлън, Сенди Бидън – Пътеводител из страната на възможностите. Методи в терапия на възможностите, С., ПИК-Б.С., 1999
8. Блейхер В.М. – Клиническа патопсихология, Ташкент, "Медицина" 1976
9. Блоха С. – Введение в психотерапия, Киев, "Сфера" , 1997
10. Божинова Д. - Въведение в консултативната психология, "Фенея" , С., 2001
11. Бренер Ч. – Психоанализа. Основен курс, С., "Отворено общество", 1993
12. Бурлачук Л.Ф. – Исследование личности в клинической психологии, Кие, "Вища школа", 1979
13. Вацлавик П., Бивин Д., Джексон Д., - Прагматика човешких комуникаций, "Апрель-пресс", "Ексмо-пресс", 2000
14. Голман Д. – Емоционална интелигентност, "Кибеа", 2000
15. Димитров И. – Увод в ортодоксалната психоанализа на развитието, "Просвета", С., 2003
16. Ериксон Е. – Идентичност, младост и криза, С., "Наука и изкуство" , 1996
17. Зейг Дж. - Семинар с М. Ериксоном Библи. практ психол. и психотерапии, М., 1994
18. Голман Д. – Емоционална интелигентност, С., Кибеа, 2000
19. Гилбълт Пл. - Как да преодолеем депресията С., Сиела 1997
20. Градев Вл. - Прекъсването на пътя, "Лик" С., 2000
21. Эвдлюция психотерапии М., "Класс" 1998
22. Карвасарский Б.Д. - Медицинская психология, Л., "Медицина" 1982
23. Кокошкарлова А. - Психологичното изследване на личността в клиничната практика. С., Медицина и физкултура, 1984
24. Кейсмънт П. Дж. - Да се учим от пациента "Лик", С. 1999
25. Когнитивная психотерапия расстройств личности – под ред. Бека А., Фримена А, "Питер", Санкт-Петербург, 2002
26. Кохут Х. - Как лекува анализата "Лик", С., 1999
27. Кенърли Х. - Как да преодолеем тревожността. С., Сиела 1997
28. Клайн М. - Любав, завист и благодарност "Лик", С., 2002
29. Клайне Кр. - Справяне с предизвикателствата на живота, С., "Наука и изкуство", С., 1999
30. Либерман Р., ДеРизи У., Мюзер К. – Трениране на социални умения за психиатрични пациенти, БПА, С., 1999
31. Маринов П. – Фармакопсихиатрия и психофармакология, "Пропелер", С., 1999
32. Матанова В. – Дислексия, "Софи – Р", С., 2001

33. Матанова В. – Психология на аномалното развитие, “Немезида”, С., 2003
34. Менделевич В.Д. - Клиническа и медицинска психология, “Медпрес” 1999
35. Медицинският преглед, как да го изучаваме и преподаваме – Пендълтън, Д., Шофийлд Т., Тейт П., Хевълк П., фондация “Невронаука и поведение”, С., 1984
36. Мечков К. – Медицинска психология, В. Търново, “ПИК”, 1995
37. Николкова Св., Маринов П. – Психиатрия, психология и психотерапия, “Универс. Изд. Медицина”, С., 2002
38. Ониът С. – Воденето на случай в психиатричната практика, БПА, С., 1999
39. Павлов И. – Рефлекс свобода, “Питер”, Санкт-Петербург”, 2001
40. Попов Хр. – Посттравматичен стрес, “Лик”, С., 2003
41. Практическа психосоматична медицина – под редак. на Вл. Иванов, С., “Знание” ЕООД, 1999
42. Пекешкиан Н. – Позитивна терапия на ежедневието, Варна, Славена”, 1998
43. Песешкиан Н. - Позитивната фамилна терапия, Варна, Славена”, 1993
44. Песешкиан Н. – Психосоматика и позитивна психотерапия, Варна, Славена”, 2003
45. Пирьов Г. - Психологията – фундаментална наука за човека С., Изд. БАН”, 1982
46. Практическа психотерапия - под редак. Хр. Христозив, С. Медицина и физкултура, 1988
47. Практическа психосоматична медицина – под редак. на Вл. Иванов, С., “Знание” ЕООД, 1999
48. Психиатрия и соматична медицина – под редакцията на Ц. Цонив, И. Нацов, “ГорексПрес”, С., 2002
49. Психология човеческой агресивности – составител Сельченко К.В., “Харвест”, Минск, 1999
50. Хейли Дж. – Необычайная психотерапия. /Психотерапевтические техники Милтон Ериксон/, част 1 – 2, Нью Йорк, Лондон, 1986
51. Саливан Г.С. – Интерперсонална теория в психиатрий, “КСП+”, М., “Ювента”, “Санкт-Петербург”, 1999
52. Сатир В. – Новото човекотворчество, С., изд. “Отворено общество”, 1997
53. Сатир В. – Да преоткрием семейната хармония, С., “Наука и изкуство”, 1996
54. Скинар Р., Клийз Дж. – Семейството и как да оцелеем в него, С., “Отворено общество”, 1995
55. Семинар с М. Ериксон – М., “Клас”, 1994
56. Скинар Р., Д. Клийз - Семейството и как да оцелем в него “Отворено общество” С. 1995
57. Столороу Р., Брантшафт Б., Атвуд Д. – Клинически психоанализ, интересубективний подход, “Когито-Центр”, М., 1999
58. Третата възраст – под редак. на Г. Йолов, С. “Наука и изкуство” 1982
59. Уиникът Д.У. - Игра и реалност”Лик”С.р 1999
60. Фройд З. – Отвъд принципа на удоволствието, С., “Наука и изкуство”, 1992
61. Фройд З. – Психоанализата, С., “Евразия”, 1993
62. Фройд З. – Неврозите, С., “Евразия” 1993
63. Фройд З. – Анатомиа на чувствата, С., “Евразия”, 1994
64. Фройд З. – Изкуството на психоанализата, С., “Евразия”, 1994

65. Фройд А. – Егото и защитните механизми, С., Лик, 2000
66. Хейли Дж. – Необычайная психотерапия. /Психотерапевтические техники Милтон Ериксон/, част 1 – 2, Нью Йорк, Лондон, 1986
67. Шулман Л. – Изкуството да се помага на индивиди, семейства и групи, Фонд. “Невронауки и поведение”, С., 1992
68. Юнг К.Г. – За основите на аналитичната психология, Плевен, “ЕА”, 1995
69. Юнг К.Г. – Избрано, Плевен, “Евразия-Абагар” 1993
70. Юнг К.Г. - Психология и алхимия, “ЕА”, Плевен, 2001
71. Юнг К.Г. – Динамиката на несъзнаваното, “ЕА”, Плевен, 2001
72. Юнг К.Г. – Съвременна юнгианска анализа, “Леге Артис”, 2004
73. Юнг К.Г. – Човекът и неговите символи, “Леге Артис”, 2002
74. Юнг К.Г. – Символи на промяната, “ЕА”, Плевен, 2006
75. Христозов Хр., Р. Пенушлиева - Психологично изследване на детето С., “Мед. и физк.” 1970
76. Христозов Хр. - Медицинска психология С., “Мед. и физк.”, 1989
77. Христозов Хр. - Сънища, Акад. Изд-во Проф. М. Дринов, С., 1999
78. Brown R. - Group processes. Dynamics within and between groups , Basil Blackwell, 1990
79. Csikszentmihali M. Flow. - The Psychology of optimal experience, Harper Perennial, 1990
80. Daines B., Gask L., Usherwood T: Medical and Psychiatric Issues for Counsellor, Sage Publications, 1997
81. Naylor Sh.E. - Health Psychology, Random house 1986
82. James V., J. Gabe - Health and the sociology of emotion Blackwell Publisher 1996
83. Lovallo W.R. – Stress & Health, Sage Publikation, Thousand Oaks, London, 1997
84. Nichols M. P., Schwartz R.C. – Family Therapy. Concepts and Methods, Fifth Ed., Allyn & Bacon, 2003
85. Nietzel M., Bernstein D., Milich R. - Introduction to Clinical Psychology, Prentice Hall, Englewood Cliffs, New Jersey, 1991
86. Pruitt D., J.Z. Rubin Social Conflict Random house 1991
87. Sternberg R., Grigorenko E. - Intelligence, Heredity and Environment Cambridge Uni Press, 1997
88. Taylor S. – Health Psychology, New York, “Random House”, 1986
89. Wilkinson J., Campbell E.A.– Psychology in Counselling and Therapeutic Practice, John Wiley & sons, Chichester-New York-Weinheim-Toronto, 1997
90. Zimbardo, Ebbesen, Maslach - Influencing Attitudes and Changing Behavior 1997

ИЗГОТВИЛ:
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ДЪРЖАВНА ИЗПИТНА КОМИСИЯ
ПО КЛИНИЧНА ПСИХОЛОГИЯ:
ДОЦ. ПАВЛИНА ПЕТКОВА